

KARALIENĖS LUIZĖS ŽIEDAS

TARPTAUTINIS TURISTINIS MARŠRUTAS, JUNGIANČIUS
VAKARŲ LIETUVĄ IR KALININGRADO SRITĮ

PAGĖGIŲ KRAŠTO TURIZMO IR VERSLO INFORMACIJOS CENTRAS

Finansuoja
Europos Sąjunga

LIETUVA - RUSIJA
BPS 2014-2020

Finansuoja
Europos Sąjunga

LIETUVA - RUSIJA
BPS 2014-2020

KARALIENĖS LUIZĖS ŽIEDAS

APIE KARALIENĘ LUIZĘ.....	03
SMALININKŲ APYLINKĖS.....	04
PAGĖGIŲ KRAŠTAS.....	07
ŠILUTĖS KRAŠTAS.....	17
KLAIPĖDOS KRAŠTAS.....	22
KURŠIŲ NERIJOS KRAŠTAS.....	31
KALININGRADO SRITIS.....	41
APGYVENDINIMO IR MAITINIMO PASLAUGOS PAGĖGIŲ KRAŠTE.....	45
POILSIAVIETĖS, TURISTŲ INFORMAVIMO TAŠKAI IR TAKSI PAGĖGIŲ KRAŠTE.....	45

“ KARALIŠKASIS KRAŠTAS

„Karalienės Luizės kelias“ – tai maršrutas, atvesiantis į iškiliausias, Prūsijos karalienę Luizę bei įvairių karalių pamėgtas, lankytas, su jų atminimo įamžinimu susijusias, Mažosios Lietuvos vietas.

Kodėl verta aplankyti šiuos Mažosios Lietuvos objektus? Juose atrasite krašto savitumą pristatančių istorijų, architektūros ir gamtos paminklų.

Napoleon receiving the Queen of Prussia at Tilsit
Jean-Charles TARDIEU, 1808 m.

Karalienė Luizė.

Ar esate girdėję apie šią, vieną ryškiausių 18 a. pab. – 19 a. pradž. asmenybę?

Anuomet šia nepaprasto būdo moterimi žavėjosi pats Napoleonas Bonapartas, negalėdamas suprasti, ar jo jausmai labiau grįsti neapykanta, ar simpatija.

Nors Luizė pristatoma kaip Prūsijos karaliaus Frydricho Vilhelmo III žmona, tačiau kalbama, kad būtent Luizė, o ne jos vyras, subūrė valstybių koaliciją prieš Napoleoną. Amžininkai Luizę vadino šviesiausiuoju angelu, šventąja, Prūsijos madona, kuri imponavo kaip neeilinė valdovė, palikusi ryškų pėdsaką Mažosios Lietuvos, ypač Klaipėdos istorijoje. Nors anuomet Klaipėda buvo pati mažiausia iš senosios Prūsijos jūrinių miestų, dėl karališkosios šeimos, – Frydricho ir Luizės, – rezidavimo, šis kraštas karalystėje užėmė ypatingą vaidmenį. Dar ir šiandien daug miesto objektų primena karališkąją porą.

SMALININKŲ MIESTELIS

Keliaudami tarp Jurbarko ir Viešvilės, būtinai užsukite į Smalininkus, kurie įsikūrę dešiniajame Nemuno krašte. Čia galite aplankyti senąją uostą su vandens matavimo stotimi, menančią didelių potvynių laikus. **O ar žinojote, kad Smalininkai, gali būti vadinami „pasieniu“?** Nuo 18 a. vidurio iš Nemuno aukštupio miškų į Prūsiją plukdyta mediena. Tai lėmė, jog miestelis tapo vienu svarbiausių Rytprūsių vidaus laivybos uostų su muitine. Tačiau Klaipėdos kraštui prisijungus prie Lietuvos Respublikos, Smalininkuose tapo nebereikalingas sienos perėjimo punktas, tuomet sumažėjo uosto svarba. Kaip bebūtų, tarpukariu pro miestelį ir toliau plukdytos prekės, veikė evangelikų liuteronų bažnyčia, sinagoga, katalikų bažnyčia, paštas, restoranai, užeigos, viešbutis, įvairios krautuvėlės. Sovietmečiu uostas tapo nebereikalingas ir visiškai apleistas. Tačiau Smalininkuose dar ir šiandien galima aplankyti ne vieną šurmuliuojančio miestelio praeitį menančią objektą, pasigrožėti Nemuno didybe, žaliuojančia ažuolų alėja.

Koordinatės: 55.07213533957832, 22.587277176546447

SENASIS UOSTAS IR VANDENS MATAVIMO STOTIS

Laikomas įdomiausiu ir svarbiausiu Smalininkų istoriniu objektu, įsikūręs kiek žemiau nuo santakos, ties Nemuno vingiu. Manoma, jog šioje vietoje prieplauka buvusi nuo pat miestelio įsikūrimo pradžios. Anuomet laivai iš Smalininkų plaukdavo ne vien į Karaliaučių, bet ir toliau – Aistmarėmis, kanalais, upėmis bei Baltijos jūros pakrantėmis. Tad Smalininkų uostas buvo ir Baltijos jūros baseino uostas, tarptautinės laivininkystės punktas. Nors šiandien uostas nebenaudojamas, bet kadaise čia virė aktyvus gyvenimas – dėl muitinės kontrolės perėjimo dažnai stodavo laivai, pro šalį nuolat plaukdavo sieliai, uoste nuolat buvo perkraunami kroviniai. Čia pamatysite ir vandens matavimo stotį. Šis objektas Smalininkuose įrengtas prieš daugiau kaip 200 metų. Nors pirmieji stoties objektai neišliko, tačiau jo autentišką meną išlikę akmeniniai vandens matavimo laiptai. Šalia laiptų įkurtas stebėjimo bokštelis, statytas 1924–1926 m. Smalininkų uosto statinių kompleksui, kurį sudaro vandens matavimo stotis, uostas ir pylimas – suteiktas nacionalinio reikšmingumo lygmuo.

Kranto g. 5, Smalininkai. Koordinatės: 55.072866, 22.587677

EDUKACIJA „SMALININKAI - AMŽINASIS PASIENIS“

Tai pilna netikėtumų ir įspūdžių Turizmo ir edukacijos grupės „Rytiniai Mažosios Lietuvos vartai“ paruošta 2 val. kelionė laiko mašina į praeitį, supažindinsianti su Mažosios Lietuvos arba Rytų Prūsijos pasienio miestelio gyvenimu ir istorija. Programos metu turėsite galimybę išvysti teatralizuotas scenas – susitikti su pasienio viršininku Fricu, jo pavaldiniais Dyčmonu, Enziu, Abriu ir kitais... Ši edukacinė programa – rimtų ir linksmų netikėtumų pripildyta kelionė, pras leidžianti širmą į karalienės Luizės laikus, kur savo akimis galėsite išvysti ano meto miestelio gyventojus ir paragauti Smalininkų kulinarinio paveldo.

Jurbarko turizmo ir verslo informacijos centras. Vydūno g. 19, Jurbarkas. Tel. nr. (8 447) 51 485.

VIEŠVILĖS ŽUVITAKIS

Atostogaudami Jurbarko rajone į savo lankytinų vietų sąrašą įtraukite Viešvilės žuvitakį – savotiškas žuvų perlaidas, kuriomis aukštyn upę kelią gali įveikti migruojančios žuvis. Viešvilės upė ilgą laiką garsėjo kaip lašišinių žuvų veisimosi vieta. Viešvilės žuvitakiai šioje upėje pradėti statyti 2008 m., siekiant atkurti nykstančių žuvų išteklius. Žuvitakio vardu pavadintame slėnyje įrengti tilteliai, išvedžioti takeliai, todėl čia galima užsibūti ir ilgiau. Šalia įrengta vaizdinga poilsio zona, kur galima maloniai pasivaikščioti, pasėdėti ant jaukaus suolo ar pasimaudyti. Smalsūs keliautojai bevaikščiodami atras ir buvusio siauruko tilto atramas, pasieks buvusios Viešvilės dvaro sodybos parką, kuriame prasideda pažintinis takas po šiaurines Viešvilės apylinkes.

Klaipėdos g., Viešvilė, Jurbarko r. Koordinatės: 55.072926323665186, 22.386016846475297

A. Raškevičiūtės-Šimkevičienės nuotr.

A. Černiauskiensės nuotr.

Panoraminis vaizdas, Vilkyškiai

„ISTORIJOS INKUBATORIUS“

Trokštate nuotykių ir gaivesnės pažinties su istorija? Šeimas su įvairaus amžiaus vaikais, moksleivių grupės ir visus, besidominčius Mažosios Lietuvos istorija, gyvenmena, tradicijomis ir karališka praeitimi kviečia užsukti „Istorijos inkubatorius“ – vieta, kurioje kadaise buvo Vilkyškių dvaro sodybos arklidės. Šiuo metu čia įrengta turistų priėmimo bei aptarnavimo zona ir net kelios edukacinės zonos. Čia Jūsų lauks interaktyvus istorinis žaidimas, virtualios realybės kambarys, siaurojo geležinkelio zona ir kitos erdvės bei joms pritaikytos veiklos, kuriomis galėsite prisiliesti ir pajauti Prūsijos karalystės istorinį paveldą. Šioje vietoje kiekvienas, – tiek didelis, tiek mažas, – ras sau patinkančią veiklą, gilindamas žinias apie krašto istoriją.

Šereikos g. 5-3, Vilkyškiai. Koordinatės: 55.117575, 22.12822

„Istorijos inkubatoriaus“ edukacinės erdvės vizualizacija, VŠĮ „Pagėgių krašto turizmo ir verslo informacijos centro“ inf.

VILKYŠKIŲ EVANGELIKŲ LIUTERONŲ BAŽNYČIA

Bažnyčia buvo pastatyta apie 1560-uosius metus. Septynmečio karo metu Rusijos kazokų nusiaubta ir sudeginta, vėliau vėl atstatyta. Po to ji dailinta, gražinta dar gerą šimtmetį ir tik 19 a. pabaigoje įgavo prieš Pirmąjį pasaulinį karą turėtą išvaizdą – neoromantinio stiliaus plytinių pastatą su smailios formos bokštu. Po Antrojo pasaulinio karo buvo visiškai sudarkytas bažnyčios vidus – čia veikė grūdų sandėlis ir malūnas. Lietuvai atkūrus nepriklausomybę bažnyčia gražinta tikintiesiems. Po 50-ties metų pertraukos čia suskambo Vokietijos Detmoldo parapijos dovanoti vargonai. Šiuo metu bažnyčioje laikomos pamaldos, eksponuojamos parodos. Vienas svarbiausių bažnyčioje vykstančių muzikinių įvykių – tarptautinis vargonų muzikos festivalis „Vargonų muzika Vilkyškiuose“, jau nuo 2009 m. kviečiantis Lietuvos bei užsienio šalių atlikėjus puoselėti ir populiarinti vargonų muziką.

Šereikos g. 9, Vilkyškiai. Koordinatės: 55.117006, 22.128828

Panoraminis vaizds, Pagēģi

PAMINKLAS ZALCBURGIEČIAMS

Šis paminklas stovi centrinėje Vilkyškių miestelio dalyje, atidengtas 1998 m., siekiant pažymėti Zalcburgo žemės žmonių, bėgančių nuo žiaurių religinių karų, atsikraustymą į Vilkyškius. Sakoma, kad į šį kraštą atėję zalcburgiečiai įnešė į vietos gyvenimą savitų papročių ir dar daugiau vakarietiškos dvasios. Dvi medinės sijos, primenančios vežimo ienas, pritvirtintas prie suklypusio rato, simbolizuoja sunkią kelionę į tolimą šalį. Ant granito plokščių lietuvių ir vokiečių kalbomis iškaltas užrašas: „Zalcburgo protestantams 18 a. čia, prie Nemuno radusiems savo Naująją Tėvynę“.

J. Bobrovskio g., Vilkyškiai, Pagėgių sav. Koordinatės: 55.118556, 22.129745

PAMINKLINIS AKMUO RYTŲ IR VAKARŲ PRŪSIJOS VYRESNIAJAM PREZIDENTUI HAINRICHUI TEODORUI FON ŠIONUI

Kuo Hainrichas Teodoras fon Šionas (1773–1856 m.) buvo susijęs su Mažąja Lietuva? Iš anų laikų šlovingos praeities mažai kas belikę, bet ši istorija vis budinama iniciatyvių entuziastų. H. T. Šiono senelis bei tėvas buvo Šereiklaukio dvaro administratoriai. Tame dvare gimė ir pats H. T. Šionas, kuris vadovauti abiem provincijoms ėmėsi po Vakarų Prūsijos ir Rytų Prūsijos sujungimo. H. T. Šionas labiausiai vertinamas dėl švietėjiškos veiklos: prezidentavimo laikais buvo išleistas pirmasis lietuvių liaudies dainų rinkinys, pradėtas leisti pirmasis regiono laikraštis, įsteigta Karalienės mokytojų seminarija (speciali vidurinė mokykla, rengusi pedagogus Mažajai Lietuvai). Lauko akmenyje su šlifuo tu paviršiumi iškalta prezidento pavardė ir jo gyvenimo metai bei žodžiai: „Čia buvo Prūsijos prezidento gimtieji namai“.

Šereitlaukis, Pagėgių sav. Koordinatės: 55.053909, 22.118657

J. BOBROVSKIO MEMORIALINIS MUZIEJUS

Johanesas Bobrovskis (1917–1965) – žymus vokiečių rašytojas, tarpukariu Mociškiuose ir Vilkyškiuose vasarodavęs pas senelius. Daugelį garsiausių savo kūrinių jis parašė būdamas nelaisvėje Vokietijoje, kuriuose atgulė gražiausi jo prisiminimai apie Vilkyškių kraštą. Ir nors po šio įžymaus rašytojo kūrinių išleidimo praėjo nemažai laiko, vis dar sutinkama keliautojų, ieškančių knygose aprašytų vietų. O šiame Vilkyškių evangelikų liuteronų klebonijoje įrengtame memorialiniame muziejuje galima išvysti išsaugotą autentišką jo darbo kambarį.

Kreiptis į Pagėgių krašto turizmo informacijos centrą, Šereikos g. 5-3, tel. +370 658 02140; +370 656 18 55.

RAMBYNO KALNAS

Važiuojant plentu Jurbarkas-Šilutė, būtų tikra nuodėmė neužsukti į Rambyno kalną, kuris dėl puikaus kraštovaizdžio vadinamas Vilkyškių kalvagūbrio karūna. Rambyno kalnas – tai tikras šio krašto simbolis, apipintas legendomis ir padavimais, gražių švenčių prisiminimais, audrinantis ne tik istorijos, bet ir gamtos mylėtojo vaizduotę. Vaizdai nuo kalno papėdės priskiriami vienai iš dešimties gražiausių Lietuvos panoramų: nuo jo atsiveria panorama į upių tėvo Nemuno vingį ir anapus besidriekiantį Karaliaučiaus kraštą. Manoma, jog čia yra buvusi viena svarbiausių skalvių genties šventviečių. Šiuo metu aukščiausioje kalno vietoje įrengta apžvalgos aikštelė.

Nemuno g., Bitėnai, Pagėgių sav. Koordinatės: 55.087950029193344, 22.022488361847696

RAMBYNO REGIONINIO PARKO LANKYTOJŲ CENTRAS – EKSPOZICIJA

Užsukus į Rambyno regioninio parko direkcijos kieme įrengtą Lankytojų centro ekspoziciją, galima susipažinti su Vilkyškių kalvagūbrio susiformavimo istorija, gamtine aplinka, floros bei faunos įvairove, miško turtais. Ši ekspozicija atvers kelią į pažintį su Rambyno apylinkėmis, jų istorija, archeologiniu paveldu, lietuvininkų gyvensena, žymiomis krašto asmenybėmis.

Nemuno g. 4, Bitėnai. Koordinatės: 55.08693, 22.03276

Rambynų kalnas

RAGANŲ EGLĖ

Vaikštinėjant po Rambyno regioninį parką verta pamatyti vieną iš dešimties išpūdingiausių medžių Lietuvoje – Raganų eglę. Šio medžio unikalumas – neįprasta forma, kurią sudaro **net septyniolika kamienų**. Manoma, kad šio medžio amžius turėtų siekti apie 150 metų. Jo aukštis – 32,5 m., o kamieno apimtis 1 m. aukštyje (ties išsišakojimu) – 5,1 m. Vilkyškių miškas, Pagėgių sav. Koordinatės: 55.10346, 22.14643

BITĖNŲ KAPINĖS

Bitėnų kapinės, kitaip dar vadinamos Mažosios Lietuvos panteonu, išsiskiria ypatingu jaukumu ir gamtos apsuptimi. Šiose kapinėse palaidoti abu Mažosios Lietuvos šviesuoliai Martynas Jankus ir Vilius Storota-Vydūnas, taip pat Valteris Kristupas Banaitis, Jonas Vanagaitis, Valteris Didžys ir kiti žymūs Mažosios Lietuvos bei politikos veikėjai. Nemuno g., Bitėnai. Koordinatės: 55.08475, 22.03736

MARTYNO JANKAUS SPAUSTUVĖ-MUZIEJUS

Atverkite duris į Mažosios Lietuvos krašto rašytinio žodžio istoriją!

Martyno Jankaus muziejus – tai vieta, kurioje pažinsite knygos kelią nuo popieriaus gamybos, spausdinto teksto iki knygrišio preso. Dar tarpukariu M. Jankaus asmenybė buvo iškelta į neregėtas aukštumas. Dėl draudžiamosios lietuviškos spaudos leidimo jis buvo vadintas Mažosios Lietuvos patriarchy. M. Jankaus buvo leidėjas, spaustuvininkas ir knyginkas viename asmenyje, parduodavęs tiek savo, tiek kitų įmonių spaudos produkciją. Bitėnų kaime įkurtoje spaustuvėje, kurioje šiuo metu įkurtas muziejus, M. Jankaus pradėjo sėkmingiausią veiklos etapą. Šiuo metu M. Jankaus muziejuje saugomas turtingas fondas knygų, laiškų, senosios periodikos, taip pat M. Jankaus giminių išsaugoti ir muziejui dovanoti jo asmeniniai daiktai, 19–20 amžiaus pradžios Mažosios Lietuvos gyventojų buitines apyvokos daiktai bei darbo įrankiai, bylojantys apie Pagėgių krašto, Mažosios Lietuvos istoriją.

M. Jankaus g. 5, Bitėnai. Koordinatės: 55.082882, 22.047799

J. Danausko nuotr.

MAŽOSIOS LIETUVOS PAVEIKSLŲ SODAS

Ši Bitėnuose netoli Rambyno kalno įsikūrusi ekspozicija – viena unikaliausių šalies meno erdvių, kviečianti į Mažosios Lietuvos regiono tapatybę pažvelgti menininko akimis. Nuo 2003 metų šioje lauko galerijoje ištisus metus eksponuojami apie pusšimtis originalių meno kūrinių, kuriuose Lietuvos ir užsienio dailininkai savaip interpretavo ir atskleidė Mažosios Lietuvos kultūrą. Čia galima išvysti Vytauto Kauno, Sigutės Ach, Arvydo Kašausko, Gražvydo Kardoko, Aloyzo Stasiulevičiaus, Angelinos Banytės, Agnieszkos Rogoz (Lenkija), Irakli Gabecadze (Gruzija) ir kitų žinomų menininkų kūrinius.

M. Jankaus g. 5, Bitėnai. Koordinatės: 55.082882, 22.047799

J. Danausko nuotr.

PLAUKIMAS LAIVU „SKALVA“ NEMUNO UPE

Viena įsimintiniausių pramogų Pagėgių krašte – plaukimas Rambyno apylinkėmis laivu „Skalva“ Nemuno upe.

Maršruto Rambyno kalnas–Panemunė metu ne tik grožėsitės Nemuno deltos apylinkėmis, bet ir išgirsite apie istorinę Pagėgių krašto praeitį, lietuvininkų gyvenimo būdą, verslus, amatus, pamatysite paslaptingas Nemuno pakrančių vietas. Kelionė truks iki pat Sovetsko (Tilžės) garsiojo Luizos tilto, kurį turėsite galimybę išvysti savo akimis. Norintieji paplaukioti turėtų žinoti, kad būtina išankstinė registracija ir reikalingas asmenybės tapatybę patvirtinantis dokumentas.

Informacija: Pagėgių krašto turizmo informacijos centras
Šereikos g. 5-3, Vilkyskiai, el. paštas ticpagegiai@gmail.com
Tel. +370 658 02140, +370 656 18 55

PRŪSIJOS KARALIENĖS LUIZĖS TILTAS

Prūsijos karalienės Luizės vardu pavadinto tilto vieta nuo kryžiuočių laikų buvo ypač svarbi kelyje iš Prūsijos į Lietuvą. Mat būtent ties Tilže būdavo įmanoma nepavojingai persikelti per upę. Jau nuo 16 amžiaus vietoje, kurioje šiuo metu stovi Lietuvą ir Karaliaučių jungiantis tiltas, buvo pradėta statyti stacionarus statiniai. Iš pradžių įrengtas plaustinis tiltas, vėliau – medinis, kuris, siekiant sutrukdyti Napoleono kariaunai persikelti per Nemuną, 1807 m. buvo sudegintas. Nuolatinis tiltas ties Tilže atidarytas 1907 m. spalio 18 d. ir pavadintas Prūsijos karalienės vardu, minint Luizos apsilankymo Tilžėje šimtmetį.

Sovetsk, Rusija. Koordinatės: 55.08396, 21.90609

BIRUTĖS GATVĖ - PĖSČIŪJŲ ALĖJA

Lankantis Pagėgiuose yra būtina pereiti svarbiausia šio miesto gatvę. Vaikščiodami po Birutės gatvę – pėsčiųjų alėją turėsite unikalią galimybę susipažinti su 19 a. bei tarpukario modernizmo architektūros palikimu, kurio skiriamasis bruožas – užapvalinti fasadai, platūs kampiniai langai, platūs karnizai, lėkšti stogai, horizontalios plytų traukos, ištininiai centrinių laiptinių langai. Ypač išraiškingai šiuos architektūros bruožus atspindi šioje gatvėje stovintis pastatas pažymėtas numeriu 5. Gatvės gale išvysite 19 a. pab. statytą geležinkelio stotį. Priešais ją auga ąžuolas, kurį, kaip manoma, sodino Mažosios Lietuvos patriarchu vadinamas M. Jankus ir lakūnas F. Vaitkus.

Birutės g. Pagėgiai. Koordinatės: 55.13332, 21.91021

ŠILUTĖS HUGO ŠOJAUS MUZIEJUS

Ar žinojote, kad Mažojoje Lietuvoje visi pasibuvimai, mokinių susitikimai po pamokų vykdavo cukrainėse? Lietuvoje buvo svarbiausia duona, o Šilutės krašte – pyragas. Cukrinių ir pyrago istorijos kelią pažinsite užsukę į Šilutės Hugo Šojaus muziejų. Čia ne tik galėsite paskanauti, sužinoti, kaip elgtis su vėduokle rankoje ar kaip vyruvi užsirišti kaklaskarę, bet ir pajusti Mažosios Lietuvos istorijos dvelksmą – **karčemų kultūrą**. Čia išvysite ir Mažosios Lietuvos, Prūsijos turtus, kuriais negalėtų pasigirti joks kitas muziejus. Dvaras atgimė ir klestėti pradėjo 1889 m., kai jį įsigijo dvarininkas Hugo Šojus, o šiandien šis muziejus vienintelis visoje Lietuvoje išsaugojęs visą dvaro kompleksą, su unikaliais Mažosios Lietuvos dailės kūrinių ir kitais vertingais eksponatais.

Lietuvinių g. 4, Šilutė. Koordinatės: 55.34083276626814, 21.46014611587478

HERMANO ZUDERMANO PAMINKLAS

Hermanas Zudermanas laikomas garsiausiu pasaulyje šilutiškiu. Tai Nobelio premijos nominantas, visame pasaulyje vertinamas rašytojas, kurio kūryba, meistriškai vaizduoja Klaipėdos krašto lietuvininkų gyvenimą, buitį, kultūros ir papročių motyvus. Garsiausias jo kūrinys – vokiečių kalba išleistas „Lietuviškos apysakos“, kurį H. Zudermanas dedikavo dvarininkui Hugo Šojui. Atsidėkodamas H. Šojus padovanojo paminklo vietai skirtą žemės sklypą, apsoodino skverelio taką rašytojo mėgstamais medžiais – beržais.

Lietuvininkų g. 21, Šilutė. Koordinatės: 55.34235679734065, 21.4664467035937

SPECIALI EKSKURSIJA „ŠILUTĖS SEKRETAI“

Ar norėtumėte pasmalsauti, ką anuomet savo namuose veikė sviestininkas, statybininkas, kaip atrodė dantų gydytojos kabinetas, kokių skanėstų buvo cukrainėje, koks gyvenimas virė siauruko ir autobusų stotyse? Visa tai savo akimis galėsite išvysti pasinėrę į ekskursiją „Šilutės sekretai“. Tai unikalus projektas Lietuvoje ir Europoje, kur miesto istorija atskleidžiama mažosios architektūros elementais. Apie miesto istoriją sekretai pasakoja uždengtais stiklu ir įmontuotais šaligatvyje unikaliais kambarėliais, kuriuose atkurtas praeities gyvenimas, vykęs istoriniuose Šilutės namuose 19 a. pabaigoje – 20 a. pradžioje. Šiuo metu rekonstruotame Lietuvininkų gatvės šaligatvyje rasite dvidešimt „Šilutės sekretų“. Juos, dairantis po kojomis, nesunkiai rasite abiejose gatvės pusėse, einant nuo Hugo Šojaus dvaro, iki sankryžos su Taikos ir Eglių gatvėmis.

Lietuvininkų g. Šilutė. Koordinatės: 55.34168, 21.46382

RUSNĖS SALA

Rusnės sala gali būti drąsiai vadinama nešlifuoju Lietuvos deimantu. Tai didžiausia Lietuvos sala, kurioje įspūdių netrūksta bet kuriuo metų laiku – vasarą kerį žaliuojantis salos horizontas, į šį kraštą traukia žuvininkystės profesionalai ir mėgėjai, ornitologai, gamtos ir etnokultūros tyrinėtojai, ramybės bei vandens mylėtojai. Rusnėje netrūksta vandens pramogų – čia galima žvejoti, plaukioti laivais, valtimis ar baidarėmis. Žiemą sala tampa patraukliausiu poledinės žūklės Kuršių mariose centru. O pavasarį smalsuoliai būriais traukia prie vadinamosios Raketų prieplaukos ir Peterso tilto liekanų, iš kur bene geriausiai matosi įspūdingas gamtos reginys – ledonešis. Sala garsi ne tik kraštovaizdžiu ar išlikusia senąja medine architektūra, bet ir pagrįstai tituluojama skaniausios rūkytos žuvis sostine.

Rusnė, Šilutės raj. Koordinatės: 55.30171, 21.379495

PETERSONO TILTO LIEKANOS

Nors Pirmojo pasaulinio karo pabaigoje baigto statyti tilto išlikę pora atramų, kadaise tai buvo vienintelis didelis tiltas Nemuno deltoje, nebetoli nuo Kuršių marių, sujungęs Rusnės salą ir tenykštes gyvenvietes su tuomet augusia Šilute, geležinkelio stotimis ir svarbiausiais plentais. Šiuo tiltu gyventojai naudojosi 30 metų iki tol, kol Antrojo pasaulinio karo pabaigoje dalį tilto atsitraukdami vokiečiai susprogdino. Dabar šioje vietoje įrengta poilsio aikštelė. Iš čia atsiveria vaizdas į Nemuno ir Skirvytės išsišakojimą, tilto arkų likučius, Rusnės krantinę bei akmeninį žibintą.

Šilutės g. 14, Rusnė, Šilutės r. Koordinatės: 55.298324, 21.380087

MINGĖS KAIMAS

Ar žinojote, kad Venecijoje galima atsidurti net neišvykus iš Lietuvos? Šį itališkąjį miestą mūsų šalyje itin primena Mingės kaimas, kuriame vietoj gatvės teka Minijos upė. Šis vienos gatvės žvejų kaimelis paskelbtas urbanistikos paminklu ir yra unikalus tuo, kad neturi tilto, o abipus upės gyvenantys žmonės susisiekia valtimis. Kaime siekiama išlaikyti savitą senovinio žvejų kaimelio atmosferą, tad atvykus verčiau ieškoti ne pramogų, o mėgautis laukine gamta, dairytis į unikalią namų architektūrą. Šiuo metu Mingėje yra 19 autentiškų sodybų, su Mažajai Lietuvai būdingais mūriniais ir mediniais pastatais, išsidėstę pakrantėje, kiemai su darželiais atgręžti į upę, prie kiekvieno namo įrengtos priplaukos valtims. Kaimas populiarus ir tarp mėgstančių žvejybą, o norintys apsižvalgyti plačiau gali pasiplaukioti maršrutu Nida–Mingė kursuojančiais laivais.

Mingė (Minija), Šilutės r. Koordinatės: 55.35846, 21.282763

PAMINKLAS MAHATMA GHANDŽIUI IR HERMANUI KALENBACHUI

Tai paminklas skirtas pažymėti unikalią 20 amžiuje užsimezgsią draugystę tarp Indijos tautinio išsivadavimo lyderio Mahatmos Gandžio ir Mažojoje Lietuvoje augusio architekto Hermanno Kallenbacho. Ši dviejų iškilių asmenų draugystė šiandien laikoma laisvės ir nepriklausomybės simboliu. Praėjus pro šį paminklą prieinama vieta, kur Rusnės upė išsišakojusi į Atmatą ir Skirvytę. Pasakojama, kad čia kadaise karalienė Luizė, keliaudama į Klaipėdą, buvo sustojusi pasigrožėti žvejojančiais vietiniais Rusnės žvejais. Toliau, einant pėsčiųjų taku, galima pasiekti didingąjį Rusnės klevą ir, praėjus tiltą per Pakalnės upę, Skirvytėlės kaimo pabaigoje pamatyti kabantį „beždžionių“ tiltą.

Šilutės g. 12A, Rusnė, Šilutės r. Koordinatės: 55.297193, 21.380639

KINTAI

Tai dar viena Kuršių marių pakrantės gyvenvietė, kadaise buvusi žvejų kaimu. Sakoma, kad žvejybos tradicijų kai kurie vietiniai nepamiršę iki šiol ir nuo seno rungtyniauja su Rusnės žvejais dėl išskirtinių rūkytos žuvies receptų. O tie, kurie nuo šio amato nutolę, dabar pravažiuojančius kviečia apžiūrėti didžiausią Lietuvoje augančią tują. Kitiems įdomiau už 18 metrų aukščio medį gali pasirodyti Kintų girininkijos pažintinis takas, 2,5 kilometro einantis Kuršių marių pakrante. Nedidelio miestelio centre stovi evangelikų liuteronų bažnyčia, kurios istorija siekia 18 a. Čia gyveno ir dirbo žymus lietuvių rašytojas ir filosofas Vydūnas, tad miestelyje įkurtas **Vydūno memorialinis muziejus**, kuriame galima pagilinti žinias apie Mažosios Lietuvos praeitį ir apžiūrėti unikalų eksponatą – Vydūno arfą.

Koordinatės: 55.4104, 21.26440

VYDŪNAS

Ar žinojote, kad Vydūnas į Kintus atvyko genamas sveikatos negalavimų? Pasakojama, kad būtent Kintus supantys pamario pušynai išgydė žymųjį filosofą, rašytoją, žymiausią Mažosios Lietuvos kultūros ir visuomenės veikėją, kurio tikrasis vardas – **Vilhelmas Storosta**. Tai vienas iš Lietuvos tautinio atgimimo dalyvių, parašęs daugiau nei 30 dramų kūrinį, skaitęs paskaitas tautiškumo tema visoje Lietuvoje. Iki Nepriklausomybės atkūrimo apie šią asmenybę žinota mažai ir tai suprantama: pačios svarbiausios ir gražiausios Tėvynės meilės ir tautiškumo idėjos, skatinančios mylėti žmones ir pajusti Dievą, netiko „tarybinei propagandai“. Sakoma, kad išsivadavimas ir mūsų tautos atgimimas prasidėjo būtent su Vydūno vardu ir nors nuo jo gimimo praėjo jau apie 150 metų dar ir šiandien Didžiojo tautos žadintojo žodžiai ir mintys padeda mąstyti, tobulėti, skatina tapti geresniais.

VENTĖS RAGAS

Tai vieta, kurioje pamiršite apie aplinkinį pasaulį ir visas kamuojančias bėdas, mat jausmas atsidūrus čia – tarsi ant pasaulio krašto. Ventės ragas, tikriausiai, geriausiai žinomas kaip Lietuvos paukščių žiedavimo stotis. Net žvelgiant iš padangių nedidelio pusiasalio smaigalys primena neregėto paukščio galvą su ilgu smailiu snapu, o per dieną kai kada jų praskrenda net iki trijų šimtų tūkstančių. Manoma, kad Ventės ragas yra viena geriausių vietų Europoje stebėti migruojančius paukščius, taip pat unikalus reginys šiame krašte – didžiausios pasaulyje paukščių gaudyklės. Beje, su paukščių žiedavimo istorija susipažinti artimiau galima užsukus į ornitologijos stotyje įrengtą nedidelį muziejų. O pačiame pusiasalio pakrastyje, Ventės rage, stovi švyturys, kuris paskelbtas kultūros paveldo objektu. Nuo švyturio atsiveria užburiantis vaizdas – iš čia matosi Kuršių marios, Kuršių nerija bei Rusnės sala.

Marių g. 24A, Ventė, Šilutės r. Koordinatės: 55.341008, 21.18991

KARALIAUS VILHELMO KANALAS

Tai **vienas unikaliausių hidrogeologinių paminklų Lietuvoje**, turintis gilią ir sudėtingą istoriją, prasidedančią nuo Prūsijos karalystės valdymo laikotarpio ir besitęsiantis iki šių dienų. Vilhelmo kanalas – tai vienintelis dirbtinai sukurtas vandens kelias Lietuvoje, iškastas nuo Lankupių kaimo iki Klaipėdos uosto Malkų įlankos. 15 kilometrų atkarpą rankomis iškasė prancūzų belaisviai, o pavadintas jis tuometinio Vokietijos kaizerio Vilhelmo I (karaliaus Frydricho Vilhelmo III ir karalienės Luizės sūnaus) vardu. Čia išvysite to meto technikos stebuklą – šliužą, vartais reguliavusį vandens lygį. Mažai pakitę ir tik vandeningais pavasariais tebe naudojami vartų mechanizmai išlikę ir dabar.

Kairių g., Klaipėda. Koordinatės: 55.642151, 21.165715

TAURALAUKIS

Ši vieta vadinama viena įdomiausių, gražiausių ir nepelnytai pamirštų Klaipėdos vietų. Tauralaukį 19 a. buvo itin pamėgusi karališkoji Prūsijos šeima. Pati karalienė Luizė iš Klaipėdos su vaikais ir tarnais plaukdavo Dange iki Tauralaukio, kur iškylaudavo gamtoje po išpūdingu, Luizės vardu pavadintu ažuolu. Pasakojama, kad čia ji atgaudavo jėgas ir grįždavo namo kur kas linksmesnė. Šiandien Luizės žingsnius Tauralaukyje mena medžiai ir pastatai. Iki šiol čia auga ir žaliuoja išpūdingas Luizės atminimui pasodintas bei jos vardu pavadintas ažuolas. Kadaisė čia būta karalienei atminti paminklinio akmens, bet iki šių dienų jis nebeišliko. Tauralaukyje, kad ir labai nukentėjęs, bet išlikęs Tauralaukio dvaro kompleksas, kurį sudaro pagrindiniai rūmai, ūkiniai pastatai, tvėnkynys. Dvarą papildo unikalūs, visai netyrinėtas gamtos ir istorijos kompleksas – **Dangės vingyje** išikūręs maždaug tris šimtmečius skaičiuojantis ažuolynas, piliakalnis, aukų akmuo ant upės kranto.

Koordinatės: 55.753154, 21.145959

PRŪSIJOS KARALIŠKOSIOS POROS REZIDENCIJA

Klaipėdos miesto rotušė – išskirtinis ir ypatingas pastatas, mat būtent čia prieš daugiau kaip 200 metų apsigyveno karališkoji šeima. Karalius Friedrichas Vilhelmas III ir legendinė karalienė Luizė apsistoję čia buvo net keturis kartus. Karališkosios poros rezidencijoje vykę susitikimai su rusų, anglų ir kitų šalių vadovais ar diplomatais, aukšto rango kariškiais ir arbatos gėrimas namo gražiajame sodelyje lėmė svarbius sprendimus tiek šaliai, tiek miestui. Šiandien šis pastatas laikomas gražiausiu miesto klasicizmo stiliaus objektu. Ne kartą jis buvo restauruojamas, plečiamas, bet visada išlikęs svarbiausiu miesto akcentu. Šiuo metu čia dirba Klaipėdos miesto meras.

Danės g. 17, Klaipėda. Koordinatės: 55.710167, 21.131341

KLAIPĖDA

Nors iš pirmo žvilgsnio Klaipėda žavi jūros dvelksmu, gamtos alsavimu ir miesto architektūra, šiame mieste tarsi veidrodyje atsispindi istorinio veido bruožai. Tai kraštas, kuris bene ryškiausiai alsuoja karališka Luizės dvasia. Būtent čia, anuomet vadintame Mėmelyje, metus rezidavo karalienės Luizės šeima. Tuomet nebuvo jokio kito labiau už Klaipėdą žinomo Prūsijos miesto. Tai miesto istorijos vystymosi raidai turėjo nemažai reikšmės, todėl Prūsijos karalienė Luizė uostamiestyje gerbiama iki šiol – jos vardu pavadinta miesto aikštė, gimnazija, skveras, atidengti bareljefai.

Koordinatės: 55.71077, 21.13509

J. Danausko nuotr.

BARELJEFAS KARALIENEI LUIZEI

Ant 17-uouju numeriu pažymėto pastato Danės gatvėje, – anksčiau vadintoje Luizės vardu, – apie aidėjusius karališkuosius žingsnius šiandien primena karalienės Luizės bareljefas, menantis du šio istorinio namo etapus: pirmąjį, kai pastatas priklausė savininkams ir antrąjį, kai namas tapo rotušė.

Danės g. 17, Klaipėda. Koordinatės: 55.710167, 21.131341

J. Danausko nuotr.

LUIZĖS SKVERAS / „BORUSIJOS“ PAMINKLAS

Klaipėdoje būta ir kitokių karalienės Luizės pėdsakų. Priešais rotušę, kur dabar įkurdinta „Žvejo“ skulptūra, kadaise buvo pasodintas karalienės Luizės liepų skveras. Vėliau jo reikšmę nustelbė karališkosios šeimos valdymo metais pastatytas „Borusijos“ paminklas, žymintis pergalę prieš Napoleoną bei Prūsijos karaliaus Friedricho Wilhelmo III ir karalienės Luizės prieglobsčio Klaipėdoje šimtmetį. Kartais jis vadinamas Tautiniu paminklu, mat Klaipėda buvo vienintelis Prūsijos miestas, kurio nebuvo okupavusi Napoleono kariuomenė. Iš Berlyno atvežta bronzinė skulptūra vaizdavo į graikų karo deivę Atėnę panašią moterį antikiniiais rūbais, su romėnišku šalmu ant galvos. Dešinėje rankoje ji laikė durklą, kairėje – skydą ir ietį, ant kurios buvo pritvirtinta lentelė su užrašu „**Borussia**“, lotyniškai reiškiantis Prūsija. Šiandien buvęs Luizės skveras vadinamas **Danės skveru**.

Danės g. 17, Klaipėda. Koordinatės: 55.71005, 21.13147

KARALIŠKOJI KARALIENĖS LUIZĖS GIMNAZIJA

Nors dabar šiame pastate veikia Jaunimo centras, prieš 130 metų čia pastatyta gimnazija, kuri dėl karalienės indėlio į mergaičių švietimą pašventinta Luizės vardu. Šioje gimnazijoje mokėsi tokie žinomi žmonės, kaip F. W. Argelanderis, B. Beckeris, H. Šojus, V. Gaigalaitis, M. Brakas ir kt. Išlikusiame pastate įsikūrusiam Jaunimo centrui (neformaliojo vaikų švietimo ugdymo įstaigai) 2016 m. grąžintas karalienės Luizės vardas. Tais pačiais metais Karalienės Luizės Rotary klubo narių iniciatyva ant pastato pakabinta atminimo lenta, skirta karalienei Luizei.

Puodžių g. 1, Klaipėda. Koordinatės: 55.71146, 21.12932

LIEPŲ GATVĖ

Ar galėtumėte pagalvoti, kad Liepų gatvė kažkada buvo tik dulkėtas vieškelis, kuris vedė į ganyklas ir krūmynus? Šioje gatvėje slypi gausybė įdomių istorijų. Lyginant su kitomis miesto gatvėmis, pavadinimą ji keitė kone daugiausia kartų – gatvė buvo vadinta Žašų turgumi, Aleksandro g., Liepų g., Smetonos alėja, Adolfo Hitlerio g., Maksimo Gorkio g. Nuo 17 amžiaus tai buvo tik dulkėtas vieškelis, vedęs į miestiečių daržus ir sodus, o 19 amžiuje tapo viena prestižiškiausių gatvių mieste. Čia kadaise buvo žašų turgus, stovėjo kaizerio Vilhelmo I paminklas, kur marširuodavo Prūsijos armijos gvardiečiai ir kur mėgo vaikščioti Karalienė Luizė su savo svita. Dar ir šiandien tai viena gražiausių Klaipėdos gatvių, kurioje stovi įvairių architektūros stilių pastatai, – buvusios 19 a. pasiturinčių miestiečių vilos, – kuriuose įsikūrę muziejai.

Koordinatės: 55.72556, 21.16213

PAMINKLAS KARALIUI VILHELMUI I

Tai paminklas, stovėjęs Liepų gatvės pradžioje, karaliui Vilhelmui I skirtas dėl jo populiarumo 19 a. pab., jo valdymo metais Vokietijai nugalėjus Prancūziją. Paminklo priekinėje pusėje buvo iškalts užrašas: „**Wilhelm der Grosse**“. Kitus tris pjedestalo šonus puošė bareljefai, vaizduojantys Vilhelmo I ir jo šeimos gyvenimo momentus Klaipėdoje.

DANĖS UPĖS KRANTINĖ IR SKVERAS

Danės upės skveras – tai maža oazė miesto centre, pilna žalumos ir gėlynų, kur galima pasidžiaugti gamta nepabėgus iš miesto. Praeityje čia stovėjo senosios laivų statyklos, miesto birža, pašto rūmai. Šis skveras buvęs karališkosios šeimos laisvalaikio vieta: čia jie mėgdavo pasivaikščioti, stebėti praplaukiančius laivus. Laiške broliui karalienė rašė: „Dar niekada neregėjau uosto tokio gražaus kaip šią akimirką. Pirmą kartą Danė taip prigrūsta laivų, kad matyti tik stiebas prie stiebo, tarsi miškas, reide irgi pilna laivų – viskas dėl paprastos priežasties, kad jie įplaukti gali, bet išplaukti trukdo siaubinga audra“. Šiandien Danės skveras – tai miestiečių bendruomenės parkas, žavintis žaluma ir ramybe.

Danės g. 25, Klaipėda. Koordinatės: 55.71151, 21.13670

PROGRAMA „ŠOKANČIOS BAŽNYČIOS“

Įsivaizduokite, kas nutiktų, jei mūsų miestuose nebeliktų nė vienos bažnyčios? Susimąstyti apie tai vaizdžiai priverčia choreografės Agnijos Šeiko su šokio teatru „Padi Dapi Fish“ šokėjų ir jų mokinių komandos sukurtas spektaklis, kurį išvysti galima tik Klaipėdoje. Programa kviečia pasinerti į ekskursiją po septynių senosios Klaipėdos bažnyčių vietas ir šokio, judesio ar gyvųjų paveikslų fragmentais pasakoja miesto istoriją, kalba apie buvusį gyvenimą neatpažįstamai pasikeitusiose vietose ir senamiesčio bažnyčias, kurių jau nebėra.

SKULPTŪRA „ARKA“

„Esame viena tauta, viena žemė, viena Lietuva!“, – tai rašytojos Ievos Simonaitytės žodžiai, puošiantys didžiausią Lietuvoje granito paminklą, žymintį vieningą Lietuvą. Danės skvere, šalia Biržos tilto skulptūra pastatyta, minint Tilžės akto 85-ąsias ir Klaipėdos krašto susijungimo su Lietuva 80-ąsias metines. Skulptūros mažoji kolona iš raudonojo granito simbolizuoja Mažąją Lietuvą ir jos kultūrinį paveldą, o pilkoji – Didžiąją Lietuvą. Viršutinė tartum nuskelta paminklo dalis vaizduoja Karaliaučiaus sritį (Kaliningradą), dabar priklausantį Rusijai.

Danės g. 19, Klaipėda. Koordinatės: 55.710568, 21.133469

BURINIS LAIVAS „MERIDIANAS“

Tai tikrų tikriausia Lietuvos uostamiesčio pažiba. Praėjo jau 50 metų, kai šis baltas bures išskleidęs burlaivis „Meridianas“ buvo prišvartuotas prie Danės upės krantinės ir tapo miesto simboliu. Po keliasdešimties metų tarnavimo jūrose jame buvo įkurtas elegantiškas restoranas. Lankytojus čia traukia ne tik meniu, kuriame, žinoma, vyrauja žuvies patiekalai ir jūros gėrybės, bet ir išskirtinis interjeras. Pavyzdžiui, pagrindinėje restorano salėje įrengtos stiklinės grindys, po kuriomis matyti išsaugotos senosios laivo medinės konstrukcijos, gausu kitų marinistinių detalių.

Kurpių g., Klaipėda. Koordinatės: 55.710296, 21.134706

J. Danausko nuotr.

TILTŲ GATVĖ

Anuomet ši gatvė vadinta Friedricho Vilhelmo gatve, siekiant įamžinti Prūsijos karaliaus, laimėjusio mūšį su švedais, garbę. Friedricho Vilhelmo gatvėje stovėjo ne tik tiltai, bažnyčios, bet ir rotušė, pirmoji miesto vaistinė, kartuvės. Vėliau, šiai gatvei įgavus Tiltų vardą, jai buvo skirtas tranzitinis vaidmuo. Šiandien abipus gatvės, išskyrus pokario metais statytus statinius, vyrauja 19 a. antrajai pusei Klaipėdai būdinga architektūra. Tai dviejų – trijų aukštų istorizmo stilių pastatai, kurių pirmuosiuose aukštuose būdavo komercinės patalpos, o viršutiniai aukštai – gyvenamieji.

Koordinatės: 55.70886, 21.13559

SENOJO UOSTO MIESTO DALIS / BIRŽOS TILTAS

Anuomet pro šį tiltą karalienė Luizė žingsniuodavo eidama į Šv. Jono bažnyčią. Šiandien tai pačiame Klaipėdos miesto centre esantis ir šimtmečius skaičiuojantis tiltas. Biržos tiltas unikalus ne tik savo įdomia istorija, bet ir tuo, kad yra pakeliamas. Iki 18 a. antrosios pusės šis tiltas turėjo strateginę reikšmę. Biržos tiltas duodavo miestui nemažai pajamų: kiekvienas praplaukiantis laivas privalėjo mokėti tilto pakėlimo mokestį – medinio tilto viduryje būdavo atidaroma nedidelė anga, kad pralįstų burlaivių stiebai. Antrojo pasaulinio karo metu jis buvo sugriautas, o keletas metų po to – vėl atstatytas.

Tiltų g., Klaipėda. Koordinatės: 55.710097, 21.133378

FRIEDRICHO PASAŽAS

Istorinė Klaipėdos senamiesčio vieta, kur šiuo metu įsikūręs Friedricho pasažas, 16–17 a. buvo apgyvendinta kareivių ir žvejų bei priklausė Odų gatvės priemiesčiui. 17 a. pabaigoje priemiestis išsiplėtė ir buvo pavadintas **Friedricho miestu**, kuriame gyveno amatininkai ir pirkliai. Ši teritorija buvo laikina stotelė poilsiui prieš ilgą kelionę iš uosto krovinius arklių tempiamais vežimais gabenantiems vežėjams. Šiandien – tai išskirtinė vieta Klaipėdos senamiestyje, kur susikerta ilga ir spalvinga senamiesčio istorija bei progresyvus šiuolaikiškumas. Ši unikali vieta atspindi didžiausiuose Europos sostinėse gają tradiciją paversti išties gatveles galerijomis, vienoje erdvėje apjungiančiomis jaukias kavines, restoranus, stilingas parduotuvėles ir svečių namus.

Tiltų g. 26, Klaipėda. Koordinatės: 55.70718, 21.13777

J. Danausko nuotr.

KALVYSTĖS MUZIEJUS

Veikianti kalvė pačiame Klaipėdos miesto centre – skamba keistai ir neįtikėtina? Aplankykite ir įsitikinsite patys! Kalvystės muziejus Klaipėdoje įsikūręs rekonstruotame pastate, priklausiusiam žinomam Klaipėdos šaltkalviui Fr. Grimui. Šio muziejaus atsiradimas susijęs su Mažosios Lietuvos **kalvystės istorija**. Muziejaus kiemelis lankytojus pasitinka Klaipėdos krašte kaldintais metaliniais kryžiais, kurie gaminti Mažosios Lietuvos miestų ir miestelių, dvarų ir kaimų dirbtuvėse. Kalvėje – autentiški įrankiai, dumplės, žaizdras, dar menantys žymų meistrą G. Kackę. Muziejuje rasite tik uostamiesčiui būdingas kaltines vėtrunges ir tik čia galėsite pamatyti, kokiomis klumpėmis avėjo arkliai.

Šaltkalvių g. 2, Klaipėda. Koordinatės: 55.70676, 21.13699

MENININKŲ KIEMELIS / SANDĖLIAI

Dar vienas praeities ženklas Klaipėdos mieste – itin originalūs ir niekur kitur nesutinkami fachverkiniai sandėliai. Tai atskirą grupę sudarantys sandėliai lenkais stogais, kurie padėjo išgauti maksimalią erdvę palėpėje ir leido sutalpinti daugiau prekių. Fachverko sandėliai buvo itin populiarūs praėjusio amžiaus pirmojoje pusėje, kai Napoleono karų metu uostamiestyje suklestėjo prekyba, o kaupiamas kapitalas teigiamai stimuliuojo miesto augimą. Dabar čia įsikūrusios meno dirbtuvės, kurios kviečia lankytojus pajusti praėjusių laikų dvasią, susipažinti su Vakarų Lietuvos amatininkų dirbiniais bei pabandyti kurti patiems. Menininkų kiemelis su unikaliais sandėliais primena karališkosios poros rezidavimo metu suaktyvėjusį amatų ir prekybos per Klaipėdos uostą vystymąsi.

Aukštoji gatvė 3 – Daržų g. 10, Klaipėda. Koordinatės: 55.70709, 21.13450

ISTORINIS PAŠTAS

Šis pačioje Klaipėdos senamiesčio širdyje įsikūręs istorinis pastatas – kitaip dar vadinamas **Balandžių paštu**. Istoriniai šaltiniai liudija, jog šioje vietoje iki 18 a. pabaigos buvo įsikūręs Balandžių paštas – pats seniausias ir vienintelis išlikęs Rytų Prūsijoje. Tais laikais sparnuoti pagalbinkai laiškus į aplinkines vietas nuskraidindavo greičiau nei juos nugabendavo pašto karietos. Taip pat tai istorinis palikimas, primenantis pašto kelią iš Berlyno per Karaliaučių, Klaipėdą į Rygą ir Peterburgą. Šiuo keliu pašto karietomis buvo gabenamas ne tik paštas, bet ir keleiviai.

Aukštoji g. 13, Klaipėda. Koordinatės: 55.70667, 21.13523

DIDŽIOJI VANDENS GATVĖ / MAŽOSIOS LIETUVOS ISTORIJOS MUZIEJUS

Gatvės pavadinimas byloja apie tai, kad čia kažkada tekėjo senoji Dangės upės atšaka, kurią nuspręsta užversti miestui plečiantis. Šiandien šioje gatvėje 1774 m. statytame pirklio name įsikūręs Mažosios Lietuvos istorijos muziejus. Šis muziejus įsikūręs viename seniausių Klaipėdos senamiesčio namų, kviečiantis susipažinti su pagoniška ir krikščioniška krašto kultūra, paklaidžioti senųjų kartografų žemėlapiams, suprasti kaip formavosi Rytų Prūsija ir Klaipėdos kraštas. Muziejuje gausu archeologinių radinių, Mažosios Lietuvos ir Klaipėdos krašto dokumentų, nuotraukų.

Didžioji vandens g. 2, Klaipėda. Koordinatės: 55.707116, 21.134227

TEATRO AIKŠTĖ

Vieta, kuri tarsi magnetas traukia vietinius ir miesto svečius. Traukos centru Teatro aikštė buvo nuo senų laikų. Pasakojama, kad jau jau 17 a. šioje aikštėje įvairius vaidinimus rodydavo pravažiuojantys aktoriai. Tačiau net keletą šimtmečių pagrindinė šios aikštės paskirtis buvo prekybai – anuomet visą šią teritoriją užplūsdavo vežimai, būdos, atrakcionų palapinės. Šiandien čia vyksta įvairūs koncertai, **Jūros šventė** ir kiti renginiai.

Kurpių g., Klaipėda. Koordinatės: 55.70794, 21.13147

SKULPTŪRA-FONTANAS „TARAVOS ANIKĖ“ IR PAMINKLAS SIMONUI DACHUI

Pasipuošusi dailia suknete, žvelgdama į gėlės žiedą savo rankoje, ilgaplaukė mergaitė jau daugiau kaip dvidešimt metų stovi Klaipėdos Teatro aikštėje ir nenuginčijamai yra tapusi jos puošmena. Ši mergaitė – tai Taravos Anikė – apdainuota Klaipėdoje gimusio prūsų poeto Simono Dachio kūryboje. Meilė kunigo iš Taravos gražiajai dukrai Anikei šlovinama jau beveik 400 metų ne tik Lietuvoje, bet ir Vokietijoje, Šveicarijoje ir Austrijoje. Šis paminklas S. Dachio garbei aikštėje iškilo prieš 100 metų, siekiant įamžinti Klaipėdoje gimusią eilėraščių ir giesmių autorių. Antrojo pasaulinio karo pradžioje paminklas iš Teatro aikštės buvo pašalintas ir vėl atstatytas visai prieš atkuriant Lietuvos Nepriklausomybę.

Teatro g., Klaipėda. Koordinatės: 55.707919, 21.131561

KARLO TILTAS / PILIES TILTAS

Tai beveik prieš 200 metų pastatytas tiltas per Danę, pavadintas Luizės sūnaus Karlo vardu. Iš pradžių jis buvo medinis, varstomas, su 11,6 m. anga. Tiltas sujungė Naująją prekyvietę, apie 1820 m. įrengtą tarp teatro ir piliavietės, su šiaurine sparčiai besivystančia miesto dalimi. Vėliau tiltas perstatytas ir, nutiesus tramvajaus liniją, pakeistas metaliniu. Dabar tiltas vadinamas Pilies tiltu ir yra vienas iš trijų Klaipėdoje esančių pakeliamų tiltų.

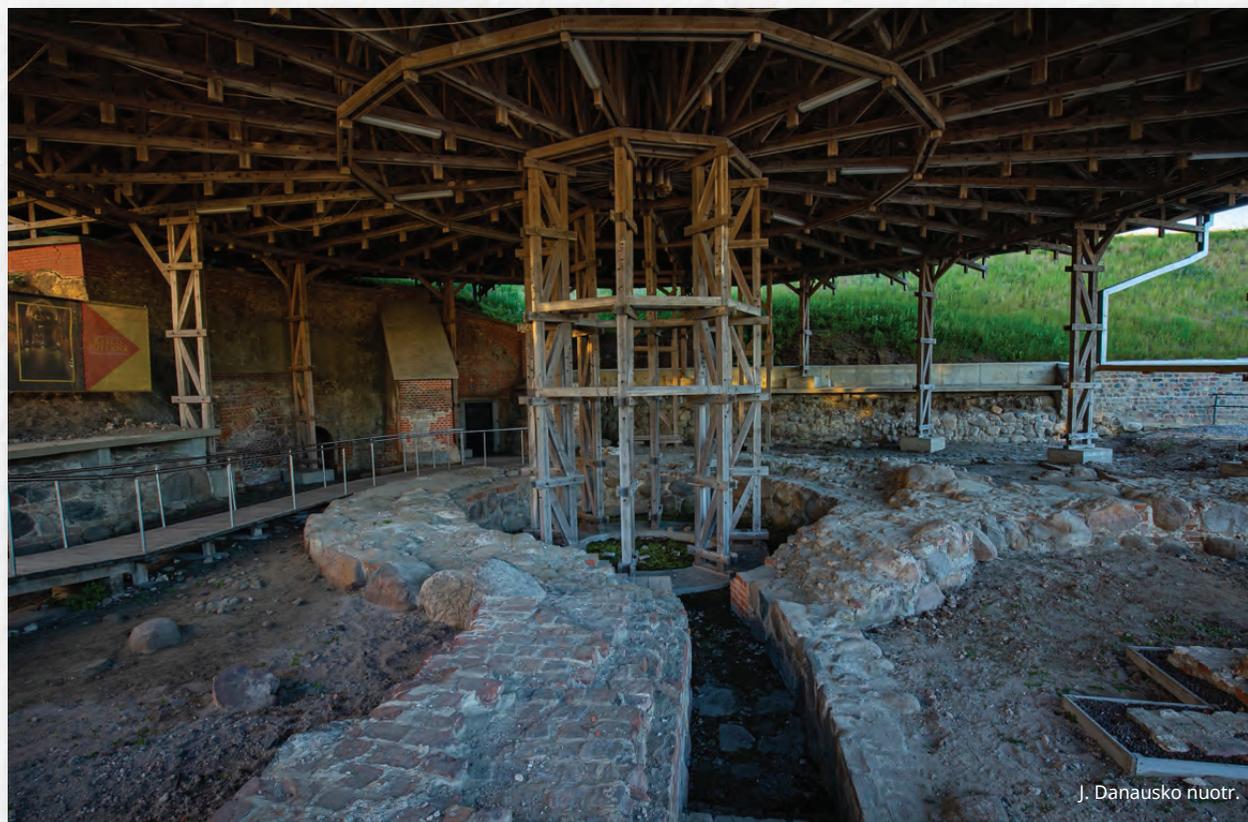
Pilies g., Klaipėda. Koordinatės: 55.70869, 21.12872

KLAIPĖDOS PILIAVIETĖ

Sakoma, kad geriausia vieta, norint susipažinti su istorine Klaipėdos miesto praeitimi, yra piliavietė ir pilies muziejus. Klaipėdos piliavietė yra vienas svarbiausių Klaipėdos ir viso pajūrio regiono išlikusių kultūros paveldo objektų. Pirmą kartą rašytiniuose šaltiniuose Klaipėdos pilis buvo paminėta dar 13 a. Mėmelburgo pavadinimu. Daugybę atakų atlaikiusi pilis nuolatos buvo restauruojama ir stiprinama – taip ji tapo įspūdinga tvirtove. Šiandien – tai vieta kviečianti susipažinti su Klaipėdos miesto raida: muziejuje eksponuojami įvairūs archeologiniai radiniai, dokumentai, rekonstruoti 17 amžiaus kostiumai ir vienas senosios Klaipėdos simbolių – kelių šimtų metų senumo auksinis žiedas su brangakmeniu. Viduramžių dvasią mena išlikę pilies požeminiai koridoriai, kurie jungia statinio dalis, gynybinę sieną ir bastionus – jie prieinami visiems miestiečiams ir uostamiesčio svečiams.

Priešpilio g. 2, Klaipėda. Koordinatės: 55.706061, 21.127336

J. Danausko nuotr.

KLAIPĖDOS ŠVYTURYS IR OLANDO KEPURĖ

Tik nedaugelis žino, kad pirmoji Klaipėdos (tuomet dar – Mėmelio) uosto švyturio šviesa buvo viena iš senesnių šiaurės rytų Baltijos pakrantėje. Klaipėdos švyturys jau trečią šimtmetį ištikimai tarnauja grįžtantiems į uostą jūrininkams. Tai sunkiai pasiekiamas ir paslaptingas, iki šiol veikiantis navigacinis objektas, kurio šviesos matomos už 33 kilometrų. Tačiau apsilankyti pačiame švyturyje negalima – jis stovi aptvertoje teritorijoje ir lankymui nėra pritaikytas. Šią vietą itin mėgo karalienė Luizė, o pasivaikščioti čia eidavo su Prūsijos princo Vilhelmo žmona princese Marie Anna Amalie. Prie švyturio monarchės keliaudavo stebėti atplaukiančius ir išlaukiančius laivus. Karalienei, mėgstančiai jūros ir kraštovaizdžio grožį, dažnai rengtos iškylos ne tik prie švyturio, bet ir ant Olando Kepurės. Nuo seno ši vieta buvo matoma iš jūros ir jau nuo 17 a. buvo žymima Klaipėdos uosto žemėlapiuose, o 19 a. skardis pramintas Olando Kepure, nes jo forma panaši į olandišką kepurę.

Melnragė, Klaipėda. Koordinatės: 55.728075, 21.095461 ir 55.798070, 21.067133

J. GIŽO ETNOGRAFINĖ SODYBA

Kadaise Drevernoje, vietoje, kurioje šiuo metu yra etnografinė sodyba, gyveno garsus Kuršmarių laivų statytojas Jonas Gižas, kuris ne tik statė, bet ir remontavo Kuršių nerijos ir Pamaro krašto žvejų burvaltes. Nors šiandien laivadirbys su šeima ilsisi legendų apipintame Drevernos kapinių kalnelyje, jo atminimo muziejuje vis dar alsuoja pamario dvasia. Čia ne tik susipažinsite su Pamaro krašto istorija, tradicijomis, laivų tipais bei jų statymo ypatumais, senosios žvejybos tradicijomis ir žvejų laimikiu, bet ir galėsite išbandyti edukaciją plaukiojimą senoviniu buriniu kuršių laivu-reisine „Dreverna“. Taip pat sodyboje teikiamos baidarių, kanojų nuomos bei stovyklavimo paslaugos. O bene populiariausia čia siūloma edukacinė programa – vienos ar kelių dienų kulinarinis kruizas „Žuvies kelias“, kviečiantis pasimėgauti skaniaja dreverniškių žuviene bei pasiplaukioti Kuršių mariomis, Nemuno delta, Minija, Karaliaus Vilhelmo kanalu.

Žvejų g. 13, Dreverna, Klaipėdos raj. Koordinatės: 55.517427, 21.240358

A. Černiauskiėnės nuotr.

I. SIMONAITYTĖS MEMORIALINIS MUZIEJUS

Ieva Simonaitytė – Klaipėdos krašto rašytoja, viena žymiausių autorių, lietuvių prozoje vaizdavusių Mažosios Lietuvos gyvenimą. Ryškiausias jos romanas, už kurį buvo suteikta Lietuvos valstybinė literatūros premija – „Aukštųjų Šimonių likimas“. I. Simonaitytės vasarnamyje, kuriame šiuo metu įrengtas memorialinis muziejus, saugoma daug autentiškų interjero elementų, sudominančių ne tik rašytojos kūrybos ir asmenybės gerbėjus, bet ir besidominčiuosius sovietmečio interjeru – tai sienos ir lubų dekoras, baldai, tekstilė, indai, jubiliejinių sukakčių metu gautos dovanos, rašytojos rūbai, įvairios buities smulkmenos. Čia atrasite ir garsinę instaliaciją, padedančią vaizdžiau perteikti rašytojos portretą. Muziejuje organizuojami minėjimai, knygų pristatymai, Tarptautinės muziejų dienos renginiai „Šviesos naktyje“, vedami rašytojos gyvenimą bei kūrybą pristatantys edukaciniai užsiėmimai.

Vingio g. 11, Priekulė, Klaipėdos r. Koordinatės: 55.554563, 21.322626

LIETUVOS JŪRŲ MUZIEJUS

Tai, be abejonės, vienas įdomiausių Lietuvos muziejų, kuriame atrasite paslaptinę vandenų pasaulį. Muziejaus ekspozicija užburia ne tik įvairiausiomis žuvimis, ruoniais, šiauriniais ir kaliforniniais jūrų liūtais, bet ir išpūdinga laivybos istorijos ekspozicija: čia saugoma daugiau nei 88 tūkst. eksponatų, kurie atspindi Lietuvos, kaip jūrinės valstybės, laivybos istoriją bei jūros gamtos įvairovę. Nuolatiniai muziejaus gyventojai lankytojus stebina ir linksmina išraiškingais pasirodymais. Jūrų muziejuje taip pat įsikūręs delfinariumas – vienintelis toks visoje rytinėje Baltijos pakrantėje. Jame gyvenantys delfinai, – Juodosios jūros afalinos, – ne tik džiugina visus savo pasirodymais, bet ir padeda neįgaliems vaikams susigražinti gyvenimo džiaugsmą delfinų terapijos užsiėmimuose.

Smiltynės g. 2, Klaipėda. Koordinatės: 55.716781, 21.099772

L. RĖZOS KULTŪROS CENTRAS IR JO ISTORINĖ EKSPOZICIJA

Liudvikas Rėza – vienas ryškiausių 19 a. pr. Prūsų Lietuvos kultūros veikėjų, labiausiai vertinamas už lietuvių rašto kultūros puoselėjimą ir tautinės savimonės ugdymą. Tipiškame Rytprūsų architektūros pastate įsikūręs L. Rėzos kultūros centras nuolat primena apie L. Rėzos svarų indėlį Lietuvos kultūrai ir jo nuveiktus darbus: čia veikia nuolatinė istorinė ekspozicija, skirta iškiliai šio krašto asmenybei ir Juodkrantės istorijai, taip pat rengiamos įvairios Lietuvos ir užsienio menininkų šiuolaikinio meno, senosios dailės, istorijos parodos, organizuojami kultūriniai renginiai, vykdomi įvairūs kultūriniai, edukaciniai projektai.

L. Rėzos g. 8 B, Juodkrantė. Koordinatės: 55.54236, 21.12129

JUODKRANTĖ

Tai viena seniausių Kuršių nerijos gyvenviečių, žinoma jau nuo 1429 m. (tuomet ją užpustė smėlis). Pasakojama, kad 1807 m. Prūsijos karalienė Luizė Juodkrantėje praleido vieną sausio naktį. Naktį prieš tai, vykdamą į Klaipėdą, ji nakvojo Nidoje. Kadaisė buvusi nedideliu kaimeliu šiandien Juodkrantė pagal dydį užima antrą poziciją Kuršių nerijoje ir, neabejotinai, yra viena populiariausių kurortinių vietų. Įstabioje vietoje, – senųjų kopų slėnyje, – įsikūrusi gyvenvietė žavi ramybe, unikalia gamta, išpūdinga žvejų namelių bei stilingų vilų architektūra.

Koordinatės: 55.552503, 21.127454

PAMARIO GALERIJA

Tai vieta, kurioje išvysite su kurortu, laivyba ir jūra susijusias ekspozicijas! Ši Lietuvos nacionalinio dailės muziejaus padalinį sudaro trys pastatai: pagrindiniame ir muziejaus reikmėms pritaikytame pastate vasaros sezono metu rengiamos įvairios parodos, o trečiajame pastate laukiami edukacijų mėgėjai – čia vyksta įvairūs užsiėmimai šeimoms, vaikams ir suaugusiesiems.

L. Rėzos g. 3, Juodkrantė, Neringa. Koordinatės: 55.53213, 21.11743

NAGLIŲ GAMTINIS REZERVATAS

Tai unikali pajūrio vieta, į kurią užsukę liksite pakerėti neaprėpiamo, laukinio, neprijaukinamo, netgi atšiauraus peizažo ir pasijusite lyg vaikščiotumėte kažkur kitur, ne Lietuvoje. Naglių gamtos rezervato plotas – 1680 ha. Jis tęsiasi nuo Juodkrantės iki Pervalkos devynis kilometrus. Istoriniuose šaltiniuose minima, kad 18 a. šioje vietoje buvusi gyvenvietė pavadinimu Naglių kaimas, tačiau gamta neleido civilizacijai toliau plėstis: vykę didieji smėlio pustymai Naglių kaimą palaidojo net kelis kartus. Šiame rezervate yra įrengtas pažintinis takas – vienintelė vieta iš kurios galima apžiūrėti gamtos rezervato objektus. Čia galima pamatyti **Pilkąsias**, dar vadinamas **Mirusiomis**, kopas, užpustytas buvusių gyvenviečių vietas, savaiminės kilmės miško augaliją bei po smėliu palaidotus šimtamečius miškų dirvožemius. Rezervato teritorijoje draudžiama bet kokia žmogaus veikla.

Koordinatės: 55.44032, 21.08733

„KARALIENĖS LUIZĖS“ VIEŠBUTIS / VIEŠBUTIS „JŪRATĖ“

Tai ne tik vienas pirmųjų viešbučių Kuršių nerijos kurorte, bet ir anuomet didžiausi poilsio namai pakeliui iš Karaliaučiaus į Mėmelį. Kadaiše šiame pastate buvo įrengta Nidos pašto stoties užėiga, kurioje, traukdamasi iš Karaliaučiaus į Klaipėdą, buvo apsistojusi žymioji Prūsijos karalienė Luizė, kurios vardu vėliau buvo pavadintas prieškariu veikęs viešbutis. Pasakojama, kad prislėgta kraštą užgriuvusios nelaimės Luizė užėigos namų langelyje žiedeliu įrėžė J. V. Gėtės kūrybos žodžius: „**Kas gi nėra valgęs duonos su ašaromis...**“. Per daugelį metų dėl karo, gaisrų, smėlio pustymų ne kartą keitėsi pastato šeiminkai ir viešbučio išvaizda. Šiandien tai vienas gausiausiai lankomų viešbučių mieste, o apie šlovingą Nidos praeitį jame byloja viešbučio registratūrą puošiantis Luizės portretas bei karalienės laikų stiliumi kuriamas vieningas viešbučio ir restorano interjeras.

Pamario g. 3, Nida, Neringa. Koordinatės: 55.306104, 21.006014

V. K. MIZGIRIŲ GINTARO GALERIJA - MUZIEJUS

Ar žinote kaip patikrinti, ar perkamas gintaras – tikras? Kaip atsiranda inkluzai? Kokios ir kodėl būna gintaro spalvos ir atspalviai? Apsilankius sename žvejo name įkurtame Virginių ir Kazimiero Mizgirių gintaro muziejuje daugiau šių klausimų nekils. Čia ne tik išgirsite apie gintaro istoriją, formavimąsi bei įvairovę, bet ir galėsite patys pačiuoti bei pajusti gintarų skleidžiamą šilumą ir energiją. Mizgirių šeimos galerijoje rasite daugybę skirtingų dydžių ir formų Baltijos aukso, o didžiausias iš jų sveria beveik 4 kg. Čia rasite ir daugiau įdomybių: gintaro energiją gaminančią mašiną, gintaro trauktinę, kuria vaišinami galerijos lankytojai, čia veikia ir gintaro apdirbimo dirbtuvėlės, kur vykdoma edukacinė veikla, galima išmokti apdoroti gintarą ir pasigaminti sau amuletą.

Nida, Neringa. Koordinatės: 55.291849, 20.993227

SAULĖS LAIKRODIS - KALENDORIUS

Ar žinote, kodėl ant Parnidžio kopos vakarais ir rytais daugiausia lankytojų? Nes tik čia galima pamatyti kaip saulė pateka iš Baltijos jūros, o vakare nusileidžia į Kuršių marias. Tai viena iš daugelio priežasčių, kodėl Nidos apylinkėse ši vieta pripažįstama lankomiausiu objektu. Ant Parnidžio kopos saulės laikrodis įrengtas ne šiaip sau – astronominiu požiūriu tai ideali ir vienintelė saulės laikrodžiui tinkama vieta Lietuvoje, nes joje atsiveria absoliutus matematinis horizontas. Saulės laikrodį sudaro apskrita aikštelė su puslankiu iškilusiomis nedidelėmis pakopėlėmis, žyminčiomis valandas. Aikštelės centre stovi šlifuito akmens 13,8 m. aukščio obeliskas, nuo kurio krentantis šešėlis ir tampa laikrodžio rodykle. Aikštelės šonuose stovi keturios skulptūrinės figūros pavasario ir rudens lygiadieniams bei vasaros ir žiemos saulėgrįžoms.

Pasitikrinkite, ar Jūsų laikrodis eina Nidos ritmu!

Objekto adresas: Parndžio kopa, Nida. Koordinatės: 55.2949616, 20.9885601

Saulės laikrodis, H. Jasėno nuotr.

PARNIDŽIO KOPA

Tai geriausia Nidos apylinkių apžvalgos vieta ir, neabejotinai, vienas išpūdingiausių taškų plataus horizonto mėgėjams. Tai vienintelė vieta Kuršių nerijos nacionaliniame parke, kur iki šiol išlikusi pustomų kopų grandinė. Ši kopa per amžius dėl smėlio pustymo net kelis kartus privertė Nidos kaimo gyventojus keisti gyvenamąją vietą. Kopos pavadinimas „Parnidis“ reiškia kalną už ar prie Nidos. Parnidžio kopos viršūnėje įrengta apžvalgos aikštelė nuo kurios atsiveria Grobšto gamtos rezervate esančių pustomų kopų vaizdas, matosi Nidos gyvenvietės panorama ir vakaruose banguojanti Baltijos jūra. Draustinyje supančias kopas net iki 99 proc. sudaro kvarcas, dėl vėjo pustymo neretai primenantis banguojantį jūros dugną. Rytuose, esant geram orui, galite išvysti Ventės ragą, kuris yra kitoje Kuršių marių pusėje.

Nida, Neringa. Koordinatės: 55.291849, 20.993227

NIDOS DAILININKŲ KOLONIJA

Jei dar 19 a. Nida vadinta „prūsiškąja Sachara“, tai 20 a. buvo pakrikštyta ir „tapytojų rojumi“, ir „stebuklų žeme“. Iki Antrojo pasaulinio karo pabaigos Nidoje kūrė per 200 dailininkų, pusė jų buvo kilę iš Rytprūsių. Į gana archajišką žvejų kaimą Nidden dailininkus viliojo laukinė gamta, skurdi, net rūsti žvejų butis. 19 a. pabaigoje šis atnplūdis Hermanno Blodės viešbutyje paskatino suburti unikalią ir iki šiol Europoje žinomą Nidos dailininkų koloniją. Šiuo metu Iš garsiųjų Hermanno Blodes svečių namų liko tik prisiminimas ir mažytis, **pusanthro kambario muziejus**. Ekspozicija atskleidžia viešbučio ir jo šeiminių istorijas. Likusioje „puselėje“, siaurame prieangyje, iškabinti čia viešėjusių garsenybių portretai.

Skrudynės g. 2, Nida. Koordinės: 55.31097, 21.01044

TOMO MANO MEMORIALINIS MUZIEJUS

Žymus vokiečių rašytojas, Nobelio literatūros laureatas Tomas Manas vasarnamį Nidoje nusprendė įsigyti po vienos vasaros viešnagės su šeima H. Blodės viešbutyje. Šiame name žymus rašytojas su šeima praleido tris vasaras. Čia jis tęsė didžiausio savo kūrinio, – „**Juozapas ir jo broliai**“, – rašymą. Vokietijai prijungus Klaipėdos kraštą, T. Mano vasarnamis buvo nacionalizuotas ir pertvarkytas į nacių pareigūnų medžioklės namą. Vėliau pastatas virtęs kultūriniu centru, o nuo 2014 metų čia veikia unikali ekspozicija – pasitelkiant moderniąsias technologijas atkurti Nobelio premijos laureato gyvenimo bei kūrybos faktai, poetiškai pristatyta jo vasarnamyje praleistų dienų atmosfera.

Skrudynės g. 17, Nida. Koordinatės: 55.313463, 21.01336

Tomo Mano memorialinis muziejus, H. Jasėno nuotr.

KURŠIŲ NERIJOS ISTORIJOS MUZIEJUS

Tai vieta, kurioje sužinosite apie neįtikėtinus Kuršių Nerijos gyventojų verslus ir tradicijas. Vienas tokių verslų – varnų gaudymas maistui ir neįprastas šios žūklės metodas – bumbinimas. Taip pat šiame muziejuje eksponuojama itin vertinga ekspozicijos dalis – unikalūs akmens amžiaus Nidos archeologinių kasinėjimų radiniai, o vienas ryškiausių ekspozicijos akcentų – Nidos pašto stoties istorija ir jos savininkui Frydrichui Casimirui Kuvertui išduota licencija su teise gaminti smuklėje–pašto stotyje alų, atspindintis sėkmingą Nidos istorijos periodą iki to laiko, kai čia lankėsi Prūsijos karalius Friedrichas Vilhelmas III ir karalienė Luizė. Šie dokumentai atspindi išties sėkmingą Nidos istorijos periodą, kuomet pašto kelias Nidą padarė Europos didžiojo pašto kelio, jungusio Paryžių su Peterburgu, dalimi.

Pamario g. 53, Nida . Koordinatės: 55.311235, 21.009959

PAŠTO KELIAS IŠ KARALIAUČIAUS PER KURŠIŲ NERIJĄ Į KLAIPĖDĄ

Vaikštinėjant Baltijos pajūriu Kuršių nerijoje, tikriausiai, ne visi žino, koks svarbus kelias ėjo šia pakrante 17–18 amžiuje. Vadinamasis Europos pašto kelias buvo svarbi arterija susisiekimui tarp Rytų ir Vakarų Europos. Juo ne tik vyko korespondencijos, siuntų ir keliautojų judėjimas iš vienos Europos dalies į kitą, bet ir kūrėsi tam tikra infrastruktūra, iš kurios gimė Kuršių nerijos žvejų kaimeliai. Tai buvo vienintelis kelias iš Vakarų Europos į Klaipėdą, kuriuo keliaudavo karaliai, politikai, mokslininkai, tarp jų – Prūsijos karališkoji pora karalius **Friedrichas Vilhelmas III** ir **karalienė Luizė**. Labiausiai įsiminusi tiek istoriniuose prisiminimuose, tiek ir žmonių sąmonėje liko jų kelionė, kai 1807 m. sausio 7–8 dienomis traukdamosi nuo Napoleono armijos karališkoji pora apsistojo Nidos pašto stotyje. Karališkosios poros kelionė per Kuršių neriją siejama su šio krašto keliu į laisvę.

NIDOS ŽVEJO ETNOGRAFINĖ SODYBA

Tai vieta, kurioje galėsite apžiūrėti autentišką žvejo namą, senovinius baldus, buityje naudotus daiktus, žvejybos įnagius. Ekspozicijos akcentas – poledinei žūklei skirti žvejo batai, su kuriais eidavo ant **Kuršmarių ledo**. Kieme eksponuojami plokščiadugniai žvejų laivai – **kurėnai**. Šios sodybos – muziejaus patalpos įrengtos taip, kad atspindėtų autentišką senųjų žvejų gyvenimo atmosferą. Be to, tai dar ne viskas, nes šiuolaikinė pažangi įranga leido įnešti į šį muziejų vizualinius sprendimus bei kūrybines instaliacijas, kurios suteikia unikalią galimybę pajauti senųjų gyventojų buvimą šalia.

Naglių g. 4, Nida. Koordinatės: 55.301503, 21.006351

ETNOGRAFINĖS ŽVEJŲ KAPINĖS

Apsilankę Nidos bažnyčioje, būtinai žvilgtelkite ir į šalia jos esančias etnografines žvejų kapines, kurios ypatingos vietoj įprastinių antkapių žymimais mediniais krikštais. Krikštai būdingi tik Vakarų Lietuvai, tai vieni seniausių antkapinių paminklų šalyje. Pasakojama, kad tai yra mitologinio pasaulio medžio, jungiančio visą Visatos dalis, įvaizdis. Vyrų krikštuose būdavo išpjaustomi žirgų galvų, augalų bei paukščių motyvai, o moterų antkapiniuose paminkluose šalia paukščių buvo augalų ir širdies motyvai. Krikštas Mažosios Lietuvos lietuvininkų visada statomas mirusiojo kojugalvyje, kad „**paskutiniojo teismo dieną keldamasis turėtų už ko nusitverti**“. Todėl verta jį pamatyti ir galbūt iš naujo atrasti jo prasmę.

Pamario g. 43A, Nida. Koordinatės: 55.30957, 21.00781

J. Danausko nuotr.

PAMINKLAS KARALIENEI LUIZEI SOVETSKO MIESTO JACOBSRUHE PARKE

Diadema karūnuota karalienė Luizė dešine ranka laikanti mantiją, o kairėje rankoje – savo mylimų rugiagėlių puokštę, – būtent taip atrodo išpūdingas 3 metrų aukščio paminklas, stovintis ant penkių metrų aukščio pjedestalo Sovetsko mieste esančiame Jacobsruhe parke. Nors pirminė skulptūros versija buvo atidengta dar prieš 120 metų, dalyvaujant Prūsijos imperatoriui **Vilhelmui II**, pasibaigus Antrajam pasauliniam karui paminklas nebuvo išlikęs. Jis atkurtas 2014 metais, minint Tilžės taikos metines, mat būtent Prūsijos karalienei Luizei priskiriami nuopelnai, prisidėjus prie Tilžės taikos susitarimo. Dabar ši skulptūra laikoma vienu iš miesto simbolių ir tituluojama vieta, simbolizuojančia Napoleono karų eros istoriją.

Ulitsa Alekseja Tolstogo, 10, Sovetsk, Kaliningrad

Koordinatės: 55.07401, 21.87831

Sovetsko miesto rajono administracijos nuotr.

KARALIENĖS LUIZĖS TEATRAS

Šis į kultūros objektų sąrašą įtrauktas architektūros paminklas yra Sovetske, pėsčiųjų Pobedy gatvėje. Tai vienas pagrindinių architektūrinių miesto įžymių. Savo neįprastu mistiniu dekoru Luizės teatras Tilžės centre perteikia senųjų Vakarų Europos rūmų atmosferą. Karalienės Luizės teatro pastatas buvo vienas pirmųjų kino teatrų Tilžėje, vadintas „blusų kinu“. Šį teatrą ypač mėgo jaunimas, nes ten rodomi filmai dažniausiai buvo skirti jaunosios kartos skoniui. Pokario metais buvusio teatro pastate veikė Kaliningrado srities kultūros ir meno kolegija. Artimiausiu metu čia planuojama įkurti muziejų ir parodų centrą.

Ulitsa Pobedy, 6, Sovetsk, Kaliningrad Oblast. Koordinatės: 55.08105, 21.89114

KARALIENĖS LUIZĖS BAŽNYČIA / KALININGRADO LĖLIŲ TEATRAS

Viena iš istorinių Kaliningrado lankytinų vietų yra karalienės Luizės atminimo bažnyčia, esanti centriname kultūros ir laisvalaikio parke. Prieš 120 metų, šventinant šią bažnyčią, ceremonijoje dalyvavo pats karalienės Luizės anūkas Vilhelmas II. Kelis dešimtmečius stovėjusi bažnyčia per karą buvo sugriauta ir ilgą laiką stovėjo griuvėsiuose nenaudojama. Šiandien pastato fasadas yra identiškas originaliai išvaizdai, tačiau interjeras visiškai pertvarkytas, kad geriau atitiktų naująją pastato funkciją. Liuteronų bažnyčios pastatas šiandien veikia kaip regioninis lėlių teatras, kuris jau daugiau kaip 55 metus džiugina savo žiūrovus.

Prospekt Pobedy, 1, Kaliningrad. Koordinatės: 54.71946, 20.47548

KARALIENĖS LUIZĖS PAVĖSINĖ KALININGRADO PARKE

Karalienei Luizei skirta dekoratyvinė kolonada – tai viena iš Kaliningrado parko atrakcijų, kuri buvo pastatyta Prūsijos imperatoriaus Vilhelmo I prašymu prieš beveik 150 metų. Pavėsinė pastatyta ant aukštos kalvos – mėgstamiausios karalienės pasivaikščiavimo vietos. Ši pusiau rotonda – tai smiltainis suoliukas su baliustrada, kuri buvo dekoruota marmuriniu karalienės biustu ir vazonais. Pokariu šis objektas prarado skulptūrinį karalienės biustą, žiedų įrėminimą, vazonus, azūrinių parapetą ir lėkštę su užrašu. Tačiau jos centre išliko imperatoriaus Williama I sodinta liepa, skirta atminti Tilžės sutartį, kurią pasirašant tiesiogiai dalyvavo karalienė Luizė.

Prospekt Pobedy, 1, Kaliningrad. Koordinatės: 54.71907, 20.47733

Sovetsko miesto rajono administracijos nuotr.

KARALIENĖS LUIZĖS AIKŠTĖ

Karalienės Luizės aikštė Zelenogradske įrengta šalia miesto bibliotekos, o jos centrą vainikuoja bronzinis karalienės biustas, kuris laikomas pagrindiniu aikštės objektu. Biustas stovi ant aukšto postamento, o greta jo – akmuo su citata: „**Mano karalystė yra kitame pasaulyje Luiza**“. Karalienės Luizės aikštė apipinta legenda, kad Prūsijos karalius Frederikas Williamas IV savo motinos Luizės garbei čia pasodino guobą. Šis medis dar ir šiandien džiugina aikštės svečius savo žalumą, o apie legendą primena greta esanti atminimo lenta.

Ulitsa Turgeneva, 6, Zelenogradsk. Koordinatės: 54.95929, 20.47507

Sovetsko miesto rajono administracijos nuotr.

KARALIENĖS LUIZĖS MOTERŲ GIMNAZIJA

Karalienės Luizės moterų gimnazijos pastatas, kuriame šiuo metu yra miesto 41-oji vidurinė mokykla, yra regioninės svarbos kultūros paveldo objektas. Gimnazija pastatyta Karaliaučiuje 1901 m. Iš pradžių pastatas buvo trijų aukštų. Antrojo pasaulinio karo metu jis buvo apgadintas, vėliau gimnazijai buvo įrengtas ketvirtasis aukštas – tai pastebėti galima ir vizualiai, mat paskutinis aukštas nėra taip gausiai dekoruotas kaip apatinis. Pasakojama, kad Luizės rūpestis neapsiribojo jos gausios šeimos ratu ir buvo susijęs su paprastų piliečių reikalais bei problemomis, jai visada rūpėjo labdaros ir patriotinės iniciatyvos. Dėl šios priežasties moterų gimnazija buvo pavadinta karalienės garbei.

Ul. Sergeja Tyulenina, 2, Kaliningrad. Koordinatės: 54.71140, 20.52048

Sovetsko miesto rajono administracijos nuotr.

MINERALINIO VANDENS SIURBLINĖ „KARALIENĖ LUIZĖ“

Zelenogradsko teritorijoje yra ir kitų turistinių vietų, pavadintų karalienės vardu. Viena jų – Promenados teritorijoje esanti siurblinė su gydomuoju mineraliniu vandeniu. Iš pradžių šią pompinę puošė karalienės biustas, kuris vėliau buvo perkeltas į miesto aikštę. Mineralinis vanduo „Zelenogradskaya“ išgaunamas iš 240 metrų gylio, kur yra unikalus požeminis rezervuaras, susiformavęs maždaug prieš 160 milijonų metų.

Kurortny Prospekt, 28a, Zelenogradsk. Koordinatės: 54.96214, 20.47549

VIEŠBUTIS „KARALIENĖ LUIZĖ“

Tai dar vienas objektas, primenantis apie įkvepiančią Luizės asmenybę. Šis monarchės vardu pavadintas viešbutis įsikūręs netoli Zelenogradsko centro, panardintas į miesto parko žalumą. Nors viešnagai kviečiantis pastatas iškilo prieš 90 metų, bet dar ir šiandien yra išlaikęs ano meto laikotarpiui būdingą rafinuotumą. Pirmaisiais pokario metais objektas priklausė kariškiams, 1960-ųjų pabaigoje jame veikė viešbutis ir restoranas „Tourist“. Vėliau viešbučiui grąžintas jo autentiškumas – iš dalies atkurta prieškario išvaizda ir buvęs pavadinimas.

Ulitsa Moskovskaya, 50, Zelenogradsk. Koordinatės: 54.96137, 20.48820

Sovetsko miesto rajono administracijos nuotr.

Finansuoja
Europos Sąjunga

LIETUVA - RUSIJA
BPS 2014-2020

APGYVENDINIMO IR MAITINIMO PASLAUGOS PAGĖGIŲ KRAŠTE

KAIMO TURIZMO SODYBA „SENASIS RAMBYNAS“

Miško g. 1, Lumpėnų k., Pagėgių sav.
Tel. nr. +370 656 49 022, +370 656 49 020,
el. p. rambynos@gmail.com
Apgyvendinimas, maitinimas, pirtis

RESTORANAS „PERONAS“

Geležinkelio g. 11, Pagėgiai
Tel. nr. +370 65594573,
<https://www.facebook.com/peronas.lt/>
Maitinimas

KAVINĖ „PRIE KELIO“

Mikytai, Pagėgiai sav.
Tel. nr. +370 441 56 053, el. p. sauliuskle@gmail.com
Maitinimas

KAVINĖ-VIEŠBUTIS „AIRIJA“

Donelaičio g. 10, Panemunė, Pagėgių sav.
Tel. nr. +370 686 48 660, +370 441 42 377
Maitinimas, apgyvendinimas

KAVINĖ-VIEŠBUTIS „SENA GIRIA“

Rukų k., Stoniškių sen.
Tel. nr. +370 63074214, el. p. senojigiria@gmail.com
Apgyvendinimas, švenčių, pobuvių organizavimas

VIEŠBUTIS „PAGĖGĖ“

Žemaičių g. 1, Pagėgiai
Tel. nr. +370 698 78 736, el. p. hotel-pagege@hotel-pagege.lt
Apgyvendinimas, švenčių, pobuvių organizavimas

KAIMO TURIZMO SODYBA „MOCIŠKIŲ PALIVARKAS“

Jūros g. 12, Mociškių km., Vilkyškių sen., Pagėgių sav.
Tel. nr. +370 652 90 229,
el. p. mociskiupalivarkas@gmail.com
Apgyvendinimas, švenčių organizavimas

VIEŠBUTIS „LAVIRGA“

P. Lukošaičio g. 2, Vilkyškių mstl., Pagėgių sav.
Tel. nr. +370 441 55 111,
el. p. lavirga@mail.com www.lavirga.lietuvoje.net
Apgyvendinimas, švenčių, pobuvių organizavimas

NAKVYNĖS NAMAI „PAGĖGIŲ SANDORA“

Vilniaus g. 1a, Pagėgiai
Tel. +370 441 57 311, +370 611 17 073,
el. p. petras.vaisvilas@gmail.com
Apgyvendinimas

KAIMO TURIZMO SODYBA „AKMENUKAS“

Šereitlaukio km., Vilkyškių sen., Pagėgių sav.
Tel. nr. +370 698 41 936
Apgyvendinimas

POILSIAVIETĖS, TURISTŲ INFORMAVIMO TAŠKAI IR TAKSI PAGĖGIŲ KRAŠTE

POILSIAVIETĖ „BITUTĖ“

Bitėnų k., Lumpėnų sen., Pagėgių sav.
Tel. nr. +37068242332, el. p. mleonas@gmail.com

VŠĮ „PAGĖGIŲ KRAŠTO TURIZMO IR VERSLO INFORMACIJOS CENTRAS“

Šereikos g. 5-3, Vilkyškių mstl. Pagėgių sav.
Tel. nr. +370 656 18 551, el. p. ticpagegiai@gmail.com
Gido paslaugos, ekskursijų organizavimas, kelionių, bilietų pardavimas

NEMUNO TAKSI

Parko g. 12, Šilgalių k., Pagėgių sav.
Tel. nr. +370 644 44 155, +370 9936 999,
el. p. nemunotaksas@gmail.com

PAGĖGIŲ SAVIVALDYBĖS MARTYNO JANKAUS MUZIEJUS

M. Jnakaus g. 5, Bitėnų k., Lumpėnų sen.
Tel. nr. +370 441 42736, +370 656 15 021,
el. p. muziejus@pagegiai.lt
Ekskursijos po muziejų ir
Mažosios Lietuvos paveikslų sodą

RAMBYNO REGIONINIO PARKO LANKYTOJŲ CENTRAS

Nemuno g. 4, Bitėnų k., Lumpėnų sen.
Tel. nr. +370 441 40 640, el. p. info@rambynoparkas.lt,
www.rambynoparkas.lt
Gido paslaugos, ekskursijų organizavimas

KARALIENĖS LUIZĖS ŽIEDAS

PAGĖGIŲ KRAŠTO TURIZMO IR VERSLO INFORMACIJOS CENTRAS

A.Sereikos g. 5-3, Vilkyškiai 99254, (8-656) 18551

<http://www.tic.pagegiai.lt/>

Ruslan Bulgov nuotr.

Finansuoja
Europos Sąjunga

LIETUVA - RUSIJA
BPS 2014-2020

LEIDINIŲ PARENGĖ VŠĮ KAUNO KOLEGIJOS VERSLO FAKULETAS